ביכמות דף י"ג ע"ב וז"ל מגילה נקראת כי"ח כי"כ כי"ג וכו' אקרי כאן לא תתגודדו לא תעשון אגודות אגודות מ"ל פ"כ לא שנית מקום שנהגו לעשות מלאכה בע"פ עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין מ"ל אמינא לך אלא איסורא דאסרי להו רבנן לבני י"ד לגאלי בע"ו וכן בני ע"ו בי"ד והוי כב' תורות אבל אתם מנהגא דלב"ש ב"ש ערי ומיהו באתרא דאחמור אל יעשה דרכו מפני המחלוקת · ופרכינן והתם איסורא ליכא והא קתני סלילה ב"ש אוסרין וב"ה מתירין לעשות מלאכה איכא דעבדי כב"ה ואיכא דעבדי כב"ש והוי כאן אגודות מ"ל אתם לא דמי לב' תורות דהרוחה את זה שאינו עושה מלאכה אומר מלאכה הוא דל"ל ומסיק דדוקא ב"ד מ' בעיר מ' פנג מורין כך ופנג מורין כך הוי לא תתגודדו אבל שני ב"ד בעיר מ' אלו עושין כך ואלו עושין כך לא הוי לא תתגודדו ע"כ ולא למדנו מזה דדבר שאינו אלא מנהג נא אמרי' בי' לא תתגודדו ובדבר שהוא איסור אף שהוא מנהג שייך לא תתגודדו

°) ובדבר שיש לתלות שאין מתכוין לאיסור כגון מלאכי אין בו משום ל"ת ומ"כ גבי תספורת נמי י"ל הרוחה מו' שאין רואו לספר עצמו מיהו י"ל דלהמסקנ' בכל דבר שייך ל"ת בב"ד מ' בעיר מ' וכ"מ בפסחים ריש דף י"ד בתוס' שכתבו שבירושלים ראוי לנהוג איסור מלאכה בע"פ לפי שמתקבלין שם מתקומות אחרים עכ"ל וקשה מה בכך אלא כוונתם כיון שהאחרים נוהגים איסור ושם יהגו היתר הוי כמו ל"ת וכ"מ בריש"ף ורא"ש שלא כתבו אלא המסקנא לבד וכתב הרא"ש ובמגילה אע"פ שקורין לבני העיר בי"ד ומקדימין לבני הכפרים והוי כמו ב"ד אחר בעיר מ' פנג מורין בב"ש ופנג מורין בב"ה לא קריינן ביה ל"ת כיון דלא עבדי הכי משום פלוגתא אלא שהמקום גורם ואם היה בן מקום זה הולך למקום אחר היה עושה כמותו לא מיחזי כב' תורות ועי"ל דמגילה הוי כב' ב"ד בעיר מ' שבני הכרכים לא היו קורא לבני הכפרים אלא בני הכפרים קורא לעצמן בכרכים עכ"ל . וברמז"ם כתוב וז"ל ודבר שתלוי ב' המקומות ומקום מ' ועשה כל מ' כמנהג מקומו ל"ל בם עכ"ל · ל"ל דם"ל אפי' הם ב"ד מ' כתי' הראשון שכתב הרא"ש : ונ"ל דוקא במנהג הדומה למגילה דבמגילה הכרכים ג"כ ס"ל שהכפרים מחוייבים לקרות קודם . וה"ה דרך משל שבמדינות פולין נוהגים להתענות ולומר סליחות ב' בסיון ואם נתקבלו בני פולין וכל מדינה אחרת למקום מ' מותרים כל אחד לעשות כמנהגו ואין בזה משום ל"ת אבל בדבר שמחולקים בדבר כגון שאלו אוכלין חלב בני ריי"ם ואלו אין אוכלין אם נתקבלו למקום מ' צריכים לעשות מנהג שוה משום ל"ת · ובס"ג פ"ק דע"ז כתוב אם נחרב המקום מאין יושב ואח"כ חזרו לשם ממקום אחר ל"ע אם חייבין לנהוג כך עכ"ל עמ"ש סימן תס"ח וכמ"מ סי' כ"ה עמ"ש סי' תרכ"ד : ובבב"ה בענין הסכמה שתקנו קלתם בחרם לא שייך ל"ת (מהר"י טעלמק) וכת"י סי קס"ח כתב שיש חולקין . מי שנהג חומרא מפני שהיו מחמיריים במקום שלא משם לא שייך ל"ת (רמב"ם פי"ב מע"ח) (ועמב"ל) היכא שבני חומרות מ' אין בהם חילוק אע"פ שאמר בני העיר אין עושין כן מותר (הרא"ש ח"ז סי' ל"ז) וע' בתשו' רד"ב בי"ג מ"ב וכר"מ אלשיך סי' כ"ו והס"ג פ"ק דיבמות ואם רוב הקהל נוהגים כך לריבי' המיעוט לנהוג כרוב (ע"כ בב"ה) : אמרינן בעירובין דף ז' הר"ע נהג ב' עיטורין בב"ש ובב"ה ומקשה הא הוי תרי חומרי דסתרי אהדדי ומשני ר"ע גמרא אסתפיק ליה שלא היה יודע איך ס"ל לב"ה וב"כ התו' ביכמות דף ע"ו ול"כ מפני הספק מותר לנהוג תרי חומרי דסתרי אהדדי מכל היכא דסתרי אהדדי לגמרי לא שייך לנהוג שייסה מפני הספק דממ"נ שרי כדאי' פ"ב דחולין :

תצד קשה לי היאך אנו אומרים בשבועות יום מתן תורתינו הלא קי"ל כר"י דאמר בז' בסיון נתנה תורה דהא קי"ל דבעי לפרושי ו' עונות כמ"ש בי"ד סי' קל"ו (וכמדומה שראיתי קושיא זו בחיזו פוסק) ולדידן לעולם שבועות בו' בסיון וכאמת אבות הטומאה פסק הטבב

באר

הדין וכ"כ המ"א ס"ס זה : (יא) הנשים . ה"ה אנשים בנה"ג ולאחר שספרו מותר במלאכה תיכף ע"ז ע"ש:

תצד (א) שבועות . עיין מ"א במ"ש דלב"ע נתנה התורה ביום נ"א לספירה למה קבע הש"י חג השבועות לדורות ביום נו"ן לספירה ע"ש ועפ"י . ומהרש"ל בח"א פרק א' דע"א בסוגי' שמים וארץ מוגעין בעדותן וכו' הקשה גם כן קושי' זו ומתרץ שם דכוונת הש"י בזה להורות דירלת אתא קודם לחכמה במעלה וזמן ע"ש. ועפ"ז אמרתי דזהו כוונת רב יוסף דביומא דעגלה' עבדי ליה עגל' תלת' אמר אי לאו האי יומא דקא גדיש כמה יוסף איכא בשוק' עכ"ל עיין בפסחים פא"ד . דראוי לדקדק בו טובא. מדא מאי האי ליסני דקאמר אי לאו האי יומ' דקא גרי' דמשמע דיומ' קא גריס. הו"ל למימר אי לאו מתן תורה.ועוד אי לאו מתן תורהדהוי מעזיר העולם לתוהו ובוהו דאמריקתני' הקב"ה עם מעשה בראשית אם מקבלין ישראל את התורה מוטב ואם לאו הריני מחזירן לתוהו ובוהו . ועוד אחרי שהיה רב יוסף עניו מכל אדם כדאמרינן בסוף סוטי' משמע רבי בטלה עמה מ"ל רב יוסף לא תחני שבח דאיכא אמא ע"ש . ובאן החפאר דמשמע נתינת התורה הוא בדיוק משאר איבסי אין זה מגדר עמה · ולפי מ"ש היה כוונתו כך מה דאמר אי לאו האי יומא וכו' דידוע מה שאמרו חז"ל עמה מגיאה לידי ירלת אתא . ומ"כ ר"י היה במעלה שהיה עניו היה גם כן במעלה שירלת אתא קודם לחכמתו . וזהו שאמר ביומא דעגלה' ר"ל ביום נו"ן עביר ליה עגל' תלת' ואמר

שערי תשובה

חשבועות ע"ש וכ' באגרות הרמ"ז סוף מי' ב' שלפי מנהג האר"י ז"ל אפי' אם יזדמן ברית מילה אין להסתפר בכל זמן העומר :

סי' תצד (ב) השלישי . עבה"ט וע' בפמ"א סי' כ"א ההזיק המנהג ועיין בקונטרס שערי אפרים שער חק

כמ"ש ס"ק כ' : [יב] נהגו הנשים. וכת' בכ"ג דה"ה אנשים ולא ראיתי מהרים בזה אף בנשים ור"ש לוי סימן ו"י מתחיל בזה יותר מתספורת :

תצד [א] ביום חמשים לספירת העומר . וכתבו האחרונים שמתחרין בתפלת ערבית כדי שיהיו תמימות ימי הספירה ומה שמקשה המ"א מי"ד סימן קל"ו עיין ספרי תורת השלמים מ"ש שם ומה שמקשה עוד המ"א בשם עשרה מאמרות דכיון דביום תמיני יצאו בני ישראל מצרים כדאי' בשבת וביום וי"ו התחילו לספור הספירה נמצא דיום החמישים הוא ביום וי"ו ולכ"ע בשבת ניתנה התורה נמצא דביום נ"א נתנה התורה ולמה עושין חג השבועות ביום החמישים ותירץ דבא לרמוז לנו שני י"ש של גליות עכ"ל תירוץ זה תמוה דא"כ יהיה יום שסני עיקר הי"ש בתמי' וכני ארץ ישראל שעושין רק יום ראשון מאי איכא למימר . ועמ"ש על קושיא זו לעיל בסימן ת"ל ס"ק כ' ול"ל מעיקרא לק"מ וכמ"ש הריב"ש סימן נ"ו שלא תלה הכתוב חג השבועות ביום מתן תורה אלא ביום החמישים לעומר אלא שבזמן הזה דידעינן בקביעת דירחי ולעולם ניסן מלא ותייר מסר נמצא דהשלמת חמשים יום הם שבת בסיון על כן אמו אומרים יום מתן תורתינו.וכן מבואר להדיא בפ"ק דר"ה דף ו"ו דתניא רב אמרי' עלרת פעמים חמשה בסיון פעמים שבה פעמים שבעה הא כילד שיהיה מלאים ניסן ותייר חמשה.אחד מלא ואחד חסר שבה הרי להדיא בשיטת מקדשין ע"פ הראשי' הין פעמים אל חג השבועות בחמשה בסיון אף שעדיין לא ניתנה התורה אלינא דב"ש אלא בני ז' הרי יומי אלא ודאי דאין בפקותא אלא בזה ועמ"ש לעיל סימן מ"ל בשם סדר עולם ודוק : עוד כתבו האחרונים שלא ליתן בלילה רק לעסוק בתורה והשכר הוא גדול וכבר נתפשט המנהג הזה בעיני המון עם ללמוד יחד בעשרה ע"פ המקרא ומורה קדים ומובלין בשיאור הייטר ויש מובלין בערב הרגל ובכית מוח"ז הגאון לא נהגו כך ללמוד בעשרה רק כל אחד ואח' לומד ביחידות כי עיקר תיקון לא תקנו רק בפני עמי הארץ שאינו יודעין ללמוד ע"כ אומרים

חכמת

לנוול לב' שבתות ובל"ג בעצמו כיון דהוא יום אחד חיישינן לאונסא וכדומה ובפרט דביום הוא שעל שבת לא ינלח וביום א' אחר השבת ינלח לכך מותר לגלח בע"ש ובפרט דלא לשבת הזה חששו כיון דבו אסרו לגלח ולא חיישינן לנוולן אך לשבת הבאה חיישינן כיון דבו התירו לגלח קודם לו ב"ג בעומר ולא יהיה בנוול בשבת ואם לא ינלח עתה אולי בל"ג בעומר יוולד לו אונסא וכדומה ונם ביום בזיון הוא לשבת כנ"ל לכך התירו לגלח בע"ש אבל בר"ח סיון דאפשר לו לגלח אח"כ כל הימים לזמן מרובה לא חששו לאונסא ויכול לגלח קרוב לשבת הבאה וכא יהיה מנוול ובשביל אותו שבת אין לגלח דבי' לא חששו לנוול דחרי אסרו לגלח עד ר"ח יחול אימתי שיהיה . ועוד דבל"ג בעומר דהוא עצמו מותר מדינא לרוב הפוסקים לכך אם חל ביום א' מותר בסמוך לו. אך בר"ח סיון הרי מפורש במג"א דאין היתר רק בשלשה ימי הגבלה והפמ"ג עצמו כתב דלא ידע מנין נמשך המנהג להתיר בר"ח א"כ הבו דכא לוסיף עלה דוקא

מחצית

הרא"ש . והא דסולרך לחלק בין ב"ד מ' לשני ב"ד הוא משום קושיא אחרת שהקשה שם דב"ש וב"ה פליגי לענין ארת ערוה דב"ה ס"ל דכמו דערוה שנפלה לפני יבם. כגון ראובן שנשא את שמעון אחיו ומת ראובן בלא בנים. ונפלה לפני אביה שמעון דאסורה לשמעון ופטורה מן החליצה ה"ה אם היה לראובן עוד אשה אחרת והוי ארת את שמעון בשמת ראובן גם הארה אסורה לשמעון ופטורה מן החליצה ומן היבום. וב"ש מתיריה לייבם ארת ערוה . ומסקינן דב"ש עשו כדבריהם. וכן ב"ה עשו כדבריהם . וע"ז פריך דהוי שני ב"ד בעיר מ' ואיכא משום לא תתגודדו . וע"ז הולרך לתרץ ולחלק בין ב"ד אחד לשני ב"ד : שבני הכרכים לא היו קורא כו' . כמ"ש הרא"ש שם בשם ירושלמי דבן עיר אינו מוציא בן כפר דכל מי שאינו מחויב בדבר אינו מוציא אחרים ואותו יום הלא בן עיר אינו מחויב: קורא לעצמן בכרכים וכתב הרא"ש ומה שלא קורין בכפר שלהם לפי שלא היו מתקבצים יחד אלא בעיירות עכ"ל : ובש"ב כו' ל"ע אם מחוייבים כו' ובח"י סי' תס"ח הביא דברי ש"ב . וכתב דפשיטא ליה דא"ל לנהוג חומרא ע"ש : היכי שבני אומנות כו' דהוי בשני ב"ד דבעלי אומנות נקראים ב"ד בפני עצמן : בשני עיטורים כו' דהדין דבשנה א' שאחר השמטה ובשנה שנייה צריך להפרים מלבד מעשר ראשון גם מעשר שני ובשנה שלישית מפרים תמורת מעשר שני מעשר עני ובשנה ד' וה' מפרים שוב מעשר שני ולא מעשר עני ובששית מפרים מעשר עני ולא מעשר שני ופליגי ב"ש וב"ה אימתי הוי ר"ה לאילנות ב"ש ס"ל דא' בשבט הוי ר"ה . וב"ה ס"ל בט"ו בשבט ור"ע נקט בא' בשבט בשנה שלישית הפרים מעשר שני כב"ה . דלב"ה עדיין הוי שנה שניה וגם הפרים מעשר עני כב"ש דלב"ש כבר נכנס שנה שלישית . דסתרי אהדדי ואמרי' דעלו' לא' הכשיל בחשך הולך . אבל היכי דסתרי כו' דממ"נ תרי כדאיתא פ"ג דחולין דף מ"ג ע"ב דקי"ל נקובת הושע במשהו הוי ערלה ופליגי רב ושמואל לי' ניקב תורכן הושע רב סבירא ליה דבמשהו ערלה דס"ל דהוי במקום שחיטה ומותר לשחוט בתורכן הושע ודינו כדין ושע גם לענין נקב ושמואל ס"ל דנקיבתו ברובה דוקא . דס"ל דלאו מקום שחיטה הוא ואמרי' שם הא' תורא דאתחיל לשחוט בתורכן הושע במשהו הוי ערלה ופליגי רב ושמואל לי' ניקב תורכן הושע רב סבירא ליה דבמקום

דמ"ל לפרוש רק ג' עומות וכתב הכסף משנה בגירסת הרמב"ם והרשב"א דחכמים סבירא להו ג' עומות ופסק כוותייהו ע"ש. ומ"כ מנהגנו הוא על פי הרמב"ם ומ"ש בי"ד כר' יוסי היינו לחומרא °) ומה שקשה עוד דהתורה ניתנה ביום נ"א לספיר' דהא יצאו ממצרים ביום ה' והתורה ניתנה בשבת כבר תי' הי"מ דבא לרמוז לנו י"ע שני של גליות. ואפשר דהיינו דקאמר יום א' הוסיף משה מדעתו ואין כאן מקומו · בליל שבועות אין מקדשין על הכוס עד ל"ם דכתיב תמימות תהיינה(ע"ה ומ"כ):

איתא בזוהר שחסידים הראשונים היו נעורים כל הלילה ועוסקים בתור' וכבר נהגו רוב הלומדים לעשות כן ואפשר לתת טעם ע"פ פשוטו לפי שישראל היו ישנים כל הלילה והולרך הקב"ה להעיר אותם כדאיתא במדרש לכן אנו צריכים לתקן זה: ועפ' ד' סי"ג שבבוקר אין לברך עכ"י וגם אין לברך על טלית קטן כמ"ש סי' ח': ולענין ברכת התורה אני מסופק דבסימן מ"ז סי"ב כתב אף אם למד בלילה וכו' א"ל לברך כל זמן שלא ישן משמע דאם נעור כל הלילה א"ל לברך ביום שלאחריו וכ"מ בגמ' פ"ד דסוכה סוכה דלא מפסקי לילות מימים א"ל לברך על הסוכה אלא פעם א' כל ז' ועפסי' תרל"ט. מיהו קשה דהא אמן קי"ל שיהא ביום לא הוי הפסק אפי' שינת קבע א"כ י"ל דגם בלילה השיהא לא הוי הפסק אלא שמתחלה אין דעתינו לפטור רק ביום ולילה א' ובשקם בבוקר קודם ע"ה אזי נחשב ליום שאחריו. תדע דהא לר"ת א"ל לברך קודם ע"ה דנפטר בברכה של אתמול עד שיא ר ביום א"כ לדידן נמי י"ל כיון שנהגין לברך כל היום ברכת התור' א"כ מעיקרא לא היה דעתו לפטור רק ביום ולילה ולכן צריך לברך ברכת התורה בשחר היום וכן נראה עיקר אך הרולה לצאת ידי ספק ישמע ברכת התורה מאחר ויתכוין לצאת י"ח: ועפי' רל"ה דצריך לקרות ק"ש אחר ל"ה כיון שאין קורא על מטתו: ואי' בכתבים שאם חל ליל עכילה בשבועות ישמש מטתו: כתב המ"ב סי' ו' בשבועות קורין בטעם העליון שיש בעשרת הדברות. ובשבת פ' יתרו קורין °) בטעם ההתחתון ואז סוי לא תרצח סוף פסוק וקורא הצד"י בקמ"ץ והא"ה שאר סופי פסוקי' אז אתנחתא ובשקור' בטעם העליון אז קורא לא תרצח בל"די בפת"ח ובחזקוני פ' יתרו כת' שבעשרת שהיא דוגמת מ"ת ומתרגמין הדברות קורין כל דבור לא יהיה לך ודבור זכיר בגגיות גדולות לעשות מכל א' פסוק א' ודברות לא תרצח בגגיות קטנות אבל בשבת יתרו קורין לא יהיה לך וזכור בגגיות קטנות ולא תרצח וגו' בגגיות גדולות לעשותם פסוק א' כי לא מצינו פסוק בתורה מב' תיבות וגם בלאכי וגו' יש גגיה גדולה ע"ש וכש' אור תורה כתב היחיד קורא התחתון ובלבור קורא העליון וכ"כ הכותב בע"י בירושלמי פ"ז דשקלים ע"ש: א כל הבכור. ואם חל בשבת מתחילין עשר תעשר: ב וה' בהיכל. ובמדינות אנו מתחילין תפלה לחבקוק: ג אסור להתענות. מפני כשחל עלית בשבת היה יום טבוח הקרבנות אחר שבת. והנשים מותרות במלאכה באסרו חג מ"ש ועי' יד אהרן: (ו) חמון. וגם אין מתענין אחרונים: (ז) עשבים. ואם חל ביום א' שוטחין בכניסת שבת מהרי"ל. אבל המנהג שטוחין בי"ט ב' מ"א ונוהגין גם כן להעמיד אילנות בבה"כ זכר שבידונו על פירות האילן ויתפללו עליהם. וכתבו האחרונים בשם בל"ה מה שנוהגין בבה"כ זכר שבידונו לברך דאסור להפסיק מברוך שאמר עד אחר י"ח עכ"ל ובאמת נוהגין באמת דפסר דסומכין דבין הפרקים קי"ל שואל מפני הכבוד ומשיב לבל אדם וכ"ש שמותר לברך על הריח בין הפרקים: [מ] בכל מקום לאכול. וכתב מהרי"ל דאסור להתענות בשבועות תענית חלום בלא דהר בריח דרבינא דיתיב בתעניתא בולי שמא היינו בתענית חלום לבד מעי"כ זפורים ושבועות אשם אחד לאו האי יומא וכ"כ הב"י סימן רפ"ח וכן הסכמת המ"א לקמן סימן תר"ד ס"ק ג' ודלא בע"ש שמפקפק בזה: [ע] מאכל. וכתי' בכל בו סימן נ"ב וז"ל גם נהגו לאכול דבש וחלב בחג השבועות מפני ההורה שנמשלה לדבש וחלב כתו שנאמר דבש וחלב תחת לשונך ונהגו בכל ישראל לשון בעונב זפר"ן ובטעם לפי שמשמח הלב גם הגוף הנשיש

באר

וכתב ת"ז ואומרין אותו בעמידה: (ד) הבכור. ואם חל בשבת מתחילין עשר תעשר: (ה) במועדו. מפני בשחל עלית בשבת היה יום טבוח הקרבנות אחר שבת. והנשים מותרות במלאכה באסרו חג ס"ג מ"א ועי' יד אהרן: (ו) חמון. וגם אין מתענין אחרונים: (ז) עשבים. ואם חל ביום א' שוטחין בכניסת שבת מהרי"ל. אבל המנהג שטוחין בי"ט ב' מ"א ונוהגין גם כן להעמיד אילנות בבה"כ זכר שבידונו על פירות האילן ויתפללו עליהם. וכתבו האחרונים בשם בל"ה מה שנוהגין בבה"כ זכר שבידונו לברך דאסור להפסיק מברוך שאמר עד אחר י"ח עכ"ל ובאמת נוהגין באמת דפסר דסומכין דבין הפרקים ק"ל שואל מפני הכבוד ומשיב לבל אדם וכ"ש שמותר לברך על הריח בין הפרקים: [מ] בכל מקום לאכול. וכתב מהרי"ל דאסור להתענות בשבועות תענית חלום בלא דהר בריח דרבינא דיתיב בתעניתא בולי שמא היינו בתענית חלום לבד מעי"כ זפורים ושבועות אשם אחד לאו האי יומא וכ"כ הב"י סימן רפ"ח וכן הסכמת המ"א לקמן סימן תר"ד ס"ק ג' ודלא בע"ש שמפקפק בזה: [ע] מאכל. וכתי' בכל בו סימן נ"ב וז"ל גם נהגו לאכול דבש וחלב בחג השבועות מפני ההורה שנמשלה לדבש וחלב כתו שנאמר דבש וחלב תחת לשונך ונהגו בכל ישראל לשון בעונב זפר"ן ובטעם לפי שמשמח הלב גם הגוף הנשיש

ביאור הגר"א

חמשה כו': אלא שאומרים. מ"ם פי"ע הלכה ד': וגומרים. פ"ת דערכין ופ"ד דתענית: ומפטיר קורא. כמש"ל סי' תפ"ח ס"ג: ומפטיר כו'. מגילה שם: ס"ג אסור להתענות. כמ"ש בפ"ד דסוכה כל הענשה איסור לחג כו' וכפי' הפני של רש"י ובירושלמי קורא לאסרו חג בנה דמועדא וז"ל הירושלמי פ"ת דע"ז סוף הלכה ה' חברייא אמרו טעמא דר"י משום ברייה דמועדא כו' א"ר יודן קרא מסייע למה דאמרו חברייא וביום עשרים וארבעה לחודש נאספו כו' ולמה לא אמר בכ"ג משום ברייה דמועדא אין נימר דהוה בשבתא לית יכיל דאת מתקנא ואת מתקא לומא רבא בחד בשבא ומה בה ולית ר' הונא מקיל לאחון דמעביר ליה מן אתרין א"ר יוחנן בר חרייא אמא מסתחיה ולא הוה בשבתא ובפ"ב דחגיגה מעשה ואת אלכסא בלוד ובאו כו'. ולכן כ' כאן: וא"א תחנון. עמ"ת: ונוהגין לאכול. עמ"ת: וצריכין. עמ"ת:

חק

בשת"ז ואומרים אותו בעמידה עכ"ל: [ו] וא"ת תחנון וגם אין מתענין בו. מ"ת: [ז] ונוהגין לשוטח עשבים. ואם חל ביום א' שוטחין בכניסת שבת מהרי"ל אבל המנהג שטוחין בי"ט כ"כ המ"א ונוהגין גם כן להעמיד אילנות בבה"כ זכר שבידונו על פירות האילן. וכתבו האחרונים בשם בל"ה מה שנוהגין בבה"כ זכר שבידונו לברך דאסור להפסיק מברוך שאמר עד אחר י"ח עכ"ל ובאמת נוהגין באמת דפסר דסומכין דבין הפרקים קי"ל שואל מפני הכבוד ומשיב לבל אדם וכ"ש שמותר לברך על הריח בין הפרקים: [מ] בכל מקום לאכול. וכתב מהרי"ל דאסור להתענות בשבועות תענית חלום בלא דהר בריח דרבינא דיתיב בתעניתא בולי שמא היינו בתענית חלום לבד מעי"כ זפורים ושבועות אשם אחד לאו האי יומא וכ"כ הב"י סימן רפ"ח וכן הסכמת המ"א לקמן סימן תר"ד ס"ק ג' ודלא בע"ש שמפקפק בזה: [ע] מאכל. וכתי' בכל בו סימן נ"ב וז"ל גם נהגו לאכול דבש וחלב בחג השבועות מפני ההורה שנמשלה לדבש וחלב כתו שנאמר דבש וחלב תחת לשונך ונהגו בכל ישראל לשון בעונב זפר"ן ובטעם לפי שמשמח הלב גם הגוף הנשיש

הגהות

שנוהגין במדינות אלו. והיכא דנוהגים כן אם מותר אז לאתא מבהכ"נ. ע' מג"א לעיל רס"י קמ"ו לאסור אכל בא"ר שם כי כיון דצריך לגאול הס"ת בשעה שאומרים הקדמות דינו כמו בין גברא לגברא ומותר לאתא

מחצית

וס"ל דעבלו ביום השבת וא"כ ה"ל שם עונות וקי"ל בי"ד דבעי' שם עונות דמשום דפולעת ש"ז סותרת יום א' לכן צריכה להמתין מלבנות לבנים אפי' פסקה בעהרה עד יום ה' לשמושה ויום ה' עולה לה למנין ז' נקיים (וי"א דגם יום ה' אינו עולה לה ע"ש הטעם) דד' ימים הראשונים הם אוך שם עונות וחייבינן שמא תפלוט ש"ז ולא תרגיש ותסתור יום א' ע"ש א"כ ע"כ כר"י ס"ל דבד' עביד פריסה ויתנה התורה בשבעה בסיון וחכמים ס"ל ג' עונות והטעם דס"ל כרבנן דבה' עביד פריסה וס"ל דבשבתא ירד וטבלו בליל שבת. וליכא כ"א ג' עונות בי"ד כר"י דבעי' שם עונות: דהא יצאו ממצרים ביום ה' א"כ התחילו לספור ליל ו' א"כ שלמו מ"ע יום דהיינו שבע שבועות ביום ה' בשבת וכיון דבשבת ניתנה תורה ניתוסף על מ"ע יום ב' ימים יום ו' ויום שבת הרי כ"א יום ואנחנו אומרים ביום חמשים יום מתן תורתינו ואע"ג לפי מ"ש מ"א לפני זה דקי"ל כרבנן דבה' עביד פריסה א"כ יצאו ביום ו' דהכי איתא שם דף פז ע"ב ת"ש לרבנן. ניסן שבו יצאו ישראל כו' ואותו יום ה' בשבת וכיון דע"ו ניסן היה ה' בשבת אם כן ר"ח אייר שבת דהא ניסן מלא. ור"ח סיון בא' בשבת דאייר חסר וקשיא לרבנן דס"ל דר"ח סיון שני בשבת ומשני א"ל רבנן אייר דהאי שתא הוי מלא והוי ר"ח סיון בשני בשבת ופריך והתניא דאייר הוי חסר. דתניא ניסן שבו יצאו כו' ואותו יום ה' בשבת היה האלים ניסן והוי ר"ח אייר בשבת חסר אייר והוי ר"ח סיון באחד בשבת. ומשני הא מני ר"י היא ודקא פ"ח ע"א פריך לר"י הדתניא בם' עולם ניסן שבו יצאו ישראל כו' ואותו יום ערב שבת היה. ומדר"ח ניסן בע"ש ר"ח אייר בא' בשבת. ור"ח סיון בשני בשבת וקשיא לר"י ומשני הא מני רבנן היא ע"כ הסוגייא הרי דלרבנן דקי"ל כוותייהו בערב שבת יצאו. ול"ל דקושית מ"א לפמ"ש התו' דף פז ע"ב ד"ה ואותו יום כו' וכ"כ הטור סי' ת"ל דמה"ע קורין שבת הגדול דאז כשיצאו חל יום עשרה בניסן בשבת ומצות פסח מצרים היה ליקח בעשור לחדש ולקחו ביום השבת וקשרו בכרעי מטותיהם תועבת מצרים וגילוו מיד מצרים או מלחמות הבכורים עם המצרים כמ"ש התו' ולפי שנעשה הנס בשבת לכן קורין שבת הגדול ע"ש גם הגדול וכיון דחל עשרה בניסן בשבת ע"כ ל"ל דע"ו ניסן חל ביום ה'. ואע"ג דקי"ל כרבנן וע"כ ל"ל לפי מנהגנו ולפ"ד התוס' והטור דס"ל הא דמשני הש"ס על ברייתא דדף פ"ז ע"ב הא מני ר"י היא מדלא אמר אלא הא מני ר"י היא משמע דלא חזר מתי' ראשון וברייתא ראשונה שהביא דקתני שע"ו ניסן חל יום ה' מני אתיא גם כרבנן וס"ל דאייר הוי מלא אלא דברייתא שניה דקתני להדיא דאייר הוי חסר ל"ל דאתיא כר"י וא"ל דברייתא ראשונה עם סדר עולם פליגי אליבא דרבנן אי אייר הוי מלא או חסר וקי"ל כרבנן וכברייתא ראשונה דבה' יצאו ואייר הוי מלא כן ל"ל להטור ומנהגנו. ועמ"ש ח"י לעיל סי' ת"ל ובזה א"ש קושיות מ"א למנהגנו: בליל שבועות אין מקדשים כו' משמע דערבית דשאי להתפלל מבע"י וכן מוכח מ"ש אח"ז דל"ל ק"ש אחר ל"ה כיון שאינו קורא על מטתו ובע"ז כתב דגם ערבית לא יתחיל עד הלילה. ומ"ש הע"ז לענין ההפסקה באמירת אקדמות עיין תשובת שער אפרים שמקיים המנהג ועיין ח"י וא"ר: היו נעורים כל הלילה. עבח"י מנהג א"ז הגאון מוהר"ש ז"ל וע"ל סי' ד' סעיף יג כל"ל: בבקר אין לברך כו' דנעילה בלי ברכה בעינן דיש מחלוקת הפוסקים בזה וספק ברכות להקל: כמ"ש סי' ח' ס"ק כ"ד דיש ג"כ מחלוקת. וכתב שם מ"א שיהיה דעתו לפוטרו בברכת עלית גדול: בגמ' פ"ד דסוכה דף מ"ה ע"ב אר"י א"ש לולב שבעה ר"ל דלריך לברך עליו כל יום משבעה ימי

יעקב

לעשות בשבועות לחם חרוך ולו חרבע ראשים וחראה לומר כי כמלא המנהג זכר לשתי לחם הקרב בעצרת לו מפני מזל תאומים המשמש בסיון עכ"ל: (י) חלב. עיין לקמן סימן תק"ה דחלב שחלב ביום טוב על ידי עכו"ם יש לנהוג בו איסור ואין לשנות אלא בי"ט שני יש להתירו וכן הסכמת הט"ז והמ"א לקמן דגם במכרש"ל שהתיר וכ"פ בתשובת מוהר"ש סימן ל"א ובתשובת נחלת שבעה שאלה ל"ו וסיים מ"מ אם הייתי במקום שמונהגין היתר לא הייתי מוחה בידם: [יא] ואח"כ מאכל בשר. בספרי מ"י כלל ע"ו ס"ק ה' כתבתי בשם הכל בו דים אוכלין גבינה בסעודה של עצרת אף דליכא הפסק בטיעור שם שעות מ"מ סומכין בשבועות לקיים המנהג וגם הוא תאב לאכול בשחר אבל בשאר התוי"ן תגלף אבל בשקורין טעם התחתון דאז לא תרצח אמצע ולית שם גם אתנחתא לכן דינו בפתח תחת הצד"י. והתי"ו רפויה כיון שהי' אחרי אותיות אהו"י ע"ש: (ס"ק א) כל הבכור. ואם חל בשבת שריכים לקרות יותר דהא בשבת צריכים שבעה קרואים: (ס"ק ד) מתחלת כו' דמיד בב' כו' לקדשה כו' שא"ל פ' ואחש תהיו לי ממלכת כהנים כנ"ל: כתב בהגמ"כ כו' אבל נהגו כו' ופר"ח כ' שהספרדים א"א תחנון עד י"ג בו משום דה"ל תשלומין כל שבעה וכ"כ בש' א"ר בשם כה"ג: (ס"ק ה) לשעות כו' עיין לבוש ע"א: (ס"ק ו) חלב כו' אם אינו אוכל גבינה קשה אבל אם אכל גבינה להמתין שעה ויש מדקדקים שם שעות אבל עכ"פ צריך לברך אחר הגבינה קודם שיאכל בשר בהמ"ז דבלא"ה אפי' המתין כל היום ל"מ: (ס"ק ז) פמו כו'

רעק"א

לעורך גדול: סעיף ב' אסור להתענות במולאי חג השבועות. ובאגודה פ"ת דחגיגה דכל ל' אסור בהספד ותענית. וע' בת"ל פ"ז מהל' כלי המקדש ה"ע. מג"א סק"ג דשאר מוחרות במלאכה בת"ת. ע' ת' מהרש"ם סי' ח':

השקר

סוכות סוכה יום א'. א"ל לברך על הסוכה כ"א יום ראשון לבד ויהיב טעמא לולב מפסקי לילות מימים דהא לולב מצותו דוקא ביום א"כ כל יום הוי מצוה בלאפי נפשיה. אבל סכה דלא מפסקי לילות דהא גם בלילה חייב בסוכה והוי כיומא אריבתא ופוטר הברכה של יום א'. ואיהו דלא קי"ל הכי אלא דגם בסכה צריך לברך כל פעם שיכנס בה וכדאי' שם דף מו ע"א אז בשמע אכילה וכדקי"ל סי' תרל"ע היינו משום כיון שלא ממנה הוי היסח הדעת אבל בתורה דמצותה כל היום והלילה כדכתיב והגית בו כו' ל"ל דאסח דעתיה מה"ע אפי' פסק מצמודו כשחוזר ללמוד א"ל לברך וכמ"ש לעיל סי' מ"ז סעיף י' וע"ש במ"א וע"ז: וכיון דליכא בתורה משום היסח הדעת נשאר שברת הש"ס גבי סכה דה"כ לא מפסקי לילות מימים ונפטר מברכה שבירך אתמול: אא"כ יצא. דהשיגה הוי הפסק: שיהא ביום לא הוי כו' וכמ"ש סי' מז סעיף יא. וא"כ אפילו יצא בלילה למה צריך לברך כשניעור וע"כ ל"ל שאין דעתינו לפטור כ"א ליום ולילה. א"כ ה"ה נעור כל הלילה ל"ל כשניעור יום: וכן נראה עיקר אף ע"ג דלעיל סי' מ"ז ס"ק יב נראה דמסקא ליה ל"ל בתר דאיבעיא הדר פשיט ליה: כ' המ"ב כו' קורין בטעם עליון כו' ונתן טעם מה שמצינו בכמה פסוקים מיו"ד דברות שני מיני טעמים הוא טעם אחד אי מפסיקים הפסוקים כמו בכל התורה כדי לעמוד על התחלת דבר וסופו וא"כ לא תרצח לא תנאף כו' עד לרעך הכל פסוק אחד דל"ל לא תרצח הוי סוף פסוק דלא מצינו בעזורה פסוק מפני תיבות וכמ"ש מ"א למעה בשם חזקוני. ולפי אותן חילוק פסוקים שייך להם הטעם התחתון כמבואר שם ע"ש אבל כשרצונינו לחלק הפסוקים לדברות שבל דיבור יהיה פסוק לבד ע"כ ל"ל דלא תרצח הוי סוף פסוק א' דהא הוי דיבור שלם וכן כל דיבור ודיבור חוץ מאנכי ולא יהיה לך אם מחלקים הדברות עושין אותם פסוק א' כיון שאותן שני דברות מפי הגבורה שמענו וכן עושים אותם פסוק א' להורות דוקא אלו לבד שוין במעלתן ששמענום מפיו ית'. ולפ"ז צריך להטעימן בטעמים הנקרא טעם העליון. ולכך בשבועות שניתנה התורה קורין אותן לחלוק לדברות ולכן קורין בטעם עליון ואז הוי לא תרצח ס"פ וקורא הצד"י בקמץ. זה קאי על שבועות כשקורין בטעם עליון ומ"ש אח"ז וכשקורא בטעם עליון אז קורא לא תרצח הצד"י בפתח טעות הדפוס ול"ל וכשקורא בטעם תחתון והטעם כ' שם כשקורא בטעם עליון דהיינו כפי חלוקת הדברות אז לא תרצח סוף פסוק וסוף פסוק בקמץ וה"ה במקום אתנחתא כיון דסוי הפסק נאמר. ולכן גם התיו של תרצח דגושה אע"ג שהי' אחר אלף של לא ואחר אותיות אהו"י ל"ל רפה מ"מ כיון דתרצח הוי ס"פ א"כ לא תחתיו טעם טפחא והוא א' מן הטעמי המבעלים לאהו"י לכן התי"ו דגושה וכן בשאר התוי"ן תגלף אבל כשקורין טעם התחתון דאז לא תרצח אמצע ולית שם גם אתנחתא לכן דינו בפתח תחת הצד"י. והתי"ו רפויה כיון שהי' אחרי אותיות אהו"י ע"ש: (ס"ק ח) כל הבכור. ואם חל בשבת שריכים לקרות יותר דהא בשבת צריכים שבעה קרואים: (ס"ק ד) מתחלת כו' דמיד בב' כו' לקדשה כו' שא"ל פ' ואחש תהיו לי ממלכת כהנים כנ"ל: כתב בהגמ"כ כו' אבל נהגו כו' ופר"ח כ' שהספרדים א"א תחנון עד י"ג בו משום דה"ל תשלומין כל שבעה וכ"כ בש' א"ר בשם כה"ג: (ס"ק ה) לשעות כו' עיין לבוש ע"א: (ס"ק ו) חלב כו' אם אינו אוכל גבינה קשה אבל אם אכל גבינה להמתין שעה ויש מדקדקים שם שעות אבל עכ"פ צריך לברך אחר הגבינה קודם שיאכל בשר בהמ"ז דבלא"ה אפי' המתין כל היום ל"מ: (ס"ק ז) פמו כו'

ו שם ז אגור בסי' תרכ"א בשם ר' ישעיה וכ"כ ר' יעקב בן חביב בפ"ב דחגיגה בעין יעקב בעובדא דעת אלכסנדרא בלוד

עטרת זקנים

שעומר והפיד ר"א הלוי שהוא היה נוהג תמיד לומר נתן בברכת תשכון וכשהיה התפלה א"ל ר"י לוריא ז"ל משם רשב"י הקבור שם שאמר לו אמור לאיש הזה למה הוא אומר נתן ביום שמחתי ולכן הוא יהיה בנתן בקרוב וכן היה שמת לו בנו הגדול (מ"מ בזמת האר"י ז"ל) הרי שאין לומר אחרים ביום הזה:

תצד * א"ח. וכירושלמי קורא אסרו חג בנה דמועד' פירש בן המועד (האגור):

נתיב חיים

התגודדו אפילו לפי תי' ראשון דמשני גבי מלאכה לא הוי ל"ת דאומר מלאכה הוא דלית ליה דהא מקלתו מתגנדן לתקנתן בעיר א' דהא לכ"ע צריך לנהוג איסור ל"ג ימים וזיל הכא ליכא ל"ג וזיל הכא ליכא ל"ג. גם מה שכתב דלמסקנא דרבא לא מחלקינן בהן סברא דהראה אומר ומ' באמת למסקנא נמי סברא תלמודא לסברא נכונה דהא קאמר תלתא ש"מ דעשו כדבריהם ולא קאמר ש"מ מהא דפוקת המעזיבה או משום דמי לתידחי הראה אומר לאפוקי אויר קעביד או לאפוקי מיא קעביד וכן כ' מהרש"ל ביש"ש בפ' ה' סוף פ' י' ע' שם:

תצד °) מ"א בהתחלה מה שהקשה עוד. ל"ב ע' ברא"ח פ' אמור: °) מ"א בטעם התחתון בפתח. ובטעם העליון בקמץ כל"ל:

לבושי שרד

מ"א סק"ו (°) דא"ל להפסיק וכו'. ע' מ"י כלל ע"ו סק"ה:

חתם סופר

ולבתחלה אין לנהוג כן וכ"כ בסידור מהריעב"ץ זצ"ל כי כל מעיין בשער אפרים סוף התשו' יראה כי כל ראיותיו הם צנומות דקות גם כי לא תי' אלא מ"ט אין אומרים בין ברכה לקריאה או אחר ב' או ג' פסוקים ודוקא בין ראשון לשני אבל היותו נכון לאומרו קודם ברכה כלל: (שם במג"א סק"ו) הרי"פ הורא"ש שלא כתבו. נ"ב ולפענ"ד נראה מדכתיב ויאסף כמו בחגיגה דף כ"ו ע"א:

היטב

מגידתה וידוע דבר נעבר ונעשה אבל. והיינו מדין לרחמים ומנהג אבותינו תורה היא. אך יש ליזהר שלא יבאו לידי איסור ועיין בי"ד סי' פ"ט דא"ל להפסיק בבה"מ אם אינו אוכל גבינה קשה. ויזהר ליקח מפה אחרת עכ"ל מ"א ובשבה"ג כתב אני נוהג לאכול דבש וחלב ומברך ברכת המזון ואוכל בשר וכ"כ של"ה. וע"ל סי' תק"ה דחלב שחלב בי"ט עכו"ם יש לנהוג בו איסור ואין לשמוח שלא ביום טוב שני יש להתירו וכן הסכמת הט"ז והמ"א שם דלא כמהרש"ל שהתיר וכ"כ בתשובת חות השני סי' ל"ו. ובמ"ש סי' ל"ו וסיים מ"מ אם הייתי במקום שמונהגין היתר לא הייתי מוחה בידם. כתב ת"ז בשם הבלבו דבשבועות יש מונהגין לאכול גבינה בשעודת מעמא אלא שלא יהא מלוכלך בשר בחלב שבעבור זה נתנה התורה לישראל ורו"ק:

שערי תשובה

ד' סעיף מ"ו מ"ש בזה: (ו) עשבים. עבה"ט וע' בר"י בשם מהר"י לינזונו ומהר"ם זכותו שליל ב' מותר בזווג אף לפי דרך האמת ע"כ וע' לעיל ס"ם ת"ץ שנוהגין לו' רות בשבועות ואא"ז בבכ"ש דף קד"א כתב הטעם שלפי שדוד המלך ע"ה מת בעצרת והקב"ה ממלא שנותיהם כו' ובודאי בעצרת נולד ומגילת רות נכתב לייחס דוד ע"ש וע' בבר"י בשם עולללות אפרים כי הנותן ס"ת חדשה לבה"כ בעצרת כאלו הקריב מנחה לה' בזמנה ע"ש:

חמד

ומנהגי הגאון מוהר"ר שמואל אשכנזי ז"ל בשבועות לחם חרוך ולו ד' פנות ומלבוש לבנים אפי' פסקה בטהרה עד יום ה' לשמושה ויום ה' עולה לה למנין ז' נקיים (וי"א דגם יום ה' אינו עולה לה ע"ש הטעם) דד' ימים הראשונים הם אוך שם עונות וחייבינן שמא תפלוט ש"ז ולא תרגיש ותסתור יום א' ע"ש א"כ ע"כ כר"י ס"ל דבד' עביד פריסה ויתנה התורה בשבעה בסיון וחכמים ס"ל ג' עונות והטעם דס"ל כרבנן דבה' עביד פריסה וס"ל דבשבתא ירד וטבלו בליל שבת. וליכא כ"א ג' עונות בי"ד כר"י דבעי' שם עונות: דהא יצאו ממצרים ביום ה' א"כ התחילו לספור ליל ו' א"כ שלמו מ"ע יום דהיינו שבע שבועות ביום ה' בשבת וכיון דבשבת ניתנה תורה ניתוסף על מ"ע יום ב' ימים יום ו' ויום שבת הרי כ"א יום ואנחנו אומרים ביום חמשים יום מתן תורתינו ואע"ג לפי מ"ש מ"א לפני זה דקי"ל כרבנן דבה' עביד פריסה א"כ יצאו ביום ו' דהכי איתא שם דף פז ע"ב ת"ש לרבנן. ניסן שבו יצאו ישראל כו' ואותו יום ה' בשבת וכיון דע"ו ניסן היה ה' בשבת אם כן ר"ח אייר שבת דהא ניסן מלא. ור"ח סיון בא' בשבת דאייר חסר וקשיא לרבנן דס"ל דר"ח סיון שני בשבת ומשני א"ל רבנן אייר דהאי שתא הוי מלא והוי ר"ח סיון בשני בשבת ופריך והתניא דאייר הוי חסר. דתניא ניסן שבו יצאו כו' ואותו יום ה' בשבת היה האלים ניסן והוי ר"ח אייר בשבת חסר אייר והוי ר"ח סיון באחד בשבת. ומשני הא מני ר"י היא ודקא פ"ח ע"א פריך לר"י הדתניא בם' עולם ניסן שבו יצאו ישראל כו' ואותו יום ערב שבת היה. ומדר"ח ניסן בע"ש ר"ח אייר בא' בשבת. ור"ח סיון בשני בשבת וקשיא לר"י ומשני הא מני רבנן היא ע"כ הסוגייא הרי דלרבנן דקי"ל כוותייהו בערב שבת יצאו. ול"ל דקושית מ"א לפמ"ש התו' דף פז ע"ב ד"ה ואותו יום כו' וכ"כ הטור סי' ת"ל דמה"ע קורין שבת הגדול דאז כשיצאו חל יום עשרה בניסן בשבת ומצות פסח מצרים היה ליקח בעשור לחדש ולקחו ביום השבת וקשרו בכרעי מטותיהם תועבת מצרים וגילוו מיד מצרים או מלחמות הבכורים עם המצרים כמ"ש התו' ולפי שנעשה הנס בשבת לכן קורין שבת הגדול ע"ש גם הגדול וכיון דחל עשרה בניסן בשבת ע"כ ל"ל דע"ו ניסן חל ביום ה'. ואע"ג דקי"ל כרבנן וע"כ ל"ל לפי מנהגנו ולפ"ד התוס' והטור דס"ל הא דמשני הש"ס על ברייתא דדף פ"ז ע"ב הא מני ר"י היא מדלא אמר אלא הא מני ר"י היא משמע דלא חזר מתי' ראשון וברייתא ראשונה שהביא דקתני שע"ו ניסן חל יום ה' מני אתיא גם כרבנן וס"ל דאייר הוי מלא אלא דברייתא שניה דקתני להדיא דאייר הוי חסר ל"ל דאתיא כר"י וא"ל דברייתא ראשונה עם סדר עולם פליגי אליבא דרבנן אי אייר הוי מלא או חסר וקי"ל כרבנן וכברייתא ראשונה דבה' יצאו ואייר הוי מלא כן ל"ל להטור ומנהגנו. ועמ"ש ח"י לעיל סי' ת"ל ובזה א"ש קושיות מ"א למנהגנו: בליל שבועות אין מקדשים כו' משמע דערבית דשאי להתפלל מבע"י וכן מוכח מ"ש אח"ז דל"ל ק"ש אחר ל"ה כיון שאינו קורא על מטתו ובע"ז כתב דגם ערבית לא יתחיל עד הלילה. ומ"ש הע"ז לענין ההפסקה באמירת אקדמות עיין תשובת שער אפרים שמקיים המנהג ועיין ח"י וא"ר: היו נעורים כל הלילה. עבח"י מנהג א"ז הגאון מוהר"ש ז"ל וע"ל סי' ד' סעיף יג כל"ל: בבקר אין לברך כו' דנעילה בלי ברכה בעינן דיש מחלוקת הפוסקים בזה וספק ברכות להקל: כמ"ש סי' ח' ס"ק כ"ד דיש ג"כ מחלוקת. וכתב שם מ"א שיהיה דעתו לפוטרו בברכת עלית גדול: בגמ' פ"ד דסוכה דף מ"ה ע"ב אר"י א"ש לולב שבעה ר"ל דלריך לברך עליו כל יום משבעה ימי

מלאכה בערבי פסחים עד חצות ובגליל לא היו עושין כל עיקר. הלילה ב"ש אוסרים וב"ה מתירין עד הכא החמה: **גמ'** מעיקרא תנא מנהגא לבסוף תני איסורא. א"ר יוחנן לא קשיא הא רבי מאיר הא רבי יהודה. דתניא א"ר יהודה ביהודה היו עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות ובגליל לא היו עושין כל עיקר אמר לו רבי מאיר וכי מה ראיה יהודה וגליל לכאן אלא מקום שנהגו לעשות עושין ומקום שנהגו שלא לעשות אין עושין ומתני' דרש פירקין רבי מאיר ומתני' דהכא ר' יהודה ופלוגתא דב"ש וב"ה בלילה ובגליל ואליבא דר' יהודה ור' מאיר לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה דליכא איסורא אלא מנהגא ובמנהגא לא שייך פלוגתא דליחזי היכי נהוג. ואע"ג דרבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה. יראה דהלכה כרבי מאיר בהא [צ] (ג) דסתם משנה דרש פרקין עדיף מדברי חכמים: **מתני'** ר' מאיר אומר כל מלאכה שהתחיל בה קודם לארבעה עשר גומרה בארבעה עשר אבל לא יתחיל בה בתחלה בארבעה עשר ואע"פ שהוא יכול לגומרה. וחכ"א אלו אומניות עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות החייטין והספרין והכובסין ר' יוסי ב"ר יהודה אומר אף הרלעטין: [דף נה ע"ב] **גמ'** תניא ר' מאיר אומר כל מלאכה שהיא לצורך המועד גומרה בי"ד ושאינה לצורך המועד לא יגמור. עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות במקום שנהגו. (ג) נהגו אין לא נהגו לא [ק] וירא'ה דהך דשרי ר' מאיר לגמור במקום שלא נהגו היינו עד חצות דוקא דאין לך צורך המועד יותר מלספר ולכבס ולכך התירו ואפילו להתחיל ואפי' הכי לא התירו אלא עד חצות. [ר] ובשם הר"י ז"ל כתבו דכל היום שרי מדקתני בסיפא דהך ברייתא עד חצות מכלל דרישא לצורך המועד גומר כל היום ואין נראה לי הראיה דלא מצי למיתני בענין אחר כיון דקתני עושין מלאכה בערבי פסחים הולך לשעות עד חצות: **ט מתני'** מושיבין שובכין לתרנגולים בארבעה עשר. תרנגולת שברחה מחזירין אותה למקומה מתה מושיבין אחרת תחתיה: **גמ'** השתא אותובי מותבינן אהדורי מצעי אמר אביי סיפא אתאן לחולו של מועד אמר רב הונא לא שנו אלא תוך ג' למדה דאכתי לא פרח ליעורא מינה ואין טורח כל כך בחזירתה. ואחר ג' ליטיבתה דפסדי ביעי לגמרי. דאיכא תרתי לטיבותא דזוטר טירחא ונפיש פסידא. אבל לאחר שלשה למדה דפרח ליעורא מינה אפי' לאחר ג' ליטיבתה אסור ותוך ג' ליטיבתה דאכתי לא פסדי ביעי לגמרי אפי' תוך שלשה למדה לא מהדרינן. ורבי אמי אמר אפי' תוך שלשה ליטיבתה מהדרינן. במאי קא מיפלגי מר סבר להפסד מרובה חששו להפסד מועט לא חששו ומ"ס להפסד מועט נמי חששו ונראה דבהפסד מועט תוך שלשה פליג רבי אמי אבל בטירחא דבתר שלשה למדה לא פליג אדב הונא. יש פוסקים כרב הונא לחומרא. אבל למאי דפסיק ר"ת וריב"א (מ"ק סי' ח') דאיסור מלאכה בחול המועד דרבנן א"כ אזלינן בה לקולא: **מתני'** גורפין זבל מתחת רגלי הבהמה בארבעה עשר ובמועד מסלקין לצדדין: **גמ'** [ש] תנו רבנן הזבל שבחצר מסלקין אותו לצדדין. ואם נעשית החצר כרפת בקר מוציאין אותו לאשפה: **מתני'** מוליכין ומביאין כלים מבית האומן אע"פ שאינו לצורך המועד: **גמ'** אמר רב פפא בדיק לן רבא תנן מוליכין ומביאין כלים מבית האומן ואע"פ שאין לצורך המועד והא תנן אין מביאין כלים מבית האומן ואם חושש להם שמא יגנבו מפנן לחצר אחרת ומשניגן ל"ק הא בארבעה עשר והא בחולו של מועד בי"ד מביאין ובחולו של מועד אין מביאין אא"כ לצורך המועד. וכן הלכתא:

הדרן עלך פרק מקום שנהגו

פרק עשירי

א [דף צט ע"ב] **ערבי** פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך. ואפי' עני שבישראל לא יאכל עד שיסב. ולא יפחתו לו מארבע כוסות של יין ואפילו מן התמחוי. הא דקתני סמוך למנחה לא יאכל הא מקמי [הכי] אכיל ומי מצי אכיל. חמץ מו' שעות ולמעלה הא אסור מדאורייתא. מצה נמי לא אכיל דאמר [א] בירושלמי (פרק זה הלכה ה) האוכל מצה בערב הפסח כאלו בא על ארוסתו בבית חמיו ואי מיהא תרגימא הא אמרי' לקמן (דף קז.) דשרי. ול"ל מצה עשירה דמצי אכיל. דהא דאמרינן דאסור לאכול מצה בערב פסח היינו במצה שרשויה נלאת בה ידי חובתו בלילה. וכן נוהג ר"ת בערב הפסח שאל להיות בשבת שהיה עושה סעודה שלישית במצה עשירה: **ב עד** שתחשך תימה אמאי תנא עד שתחשך מכאן ואילך מבערבי שבתות ובערבי ימים טובים דלא קתני אלא לא יאכל מן המנחה ולמעלה ותו לא וי"ל דאתא לאשמעינן [ב] אף על גב דבשבתות ובשאר ימים טובים יכול להוסיף מן החול על הקדש [ג] ולאכול קודם שתשתחשך כדאמרינן פרק תפלת השחר (דף כז:) מתפלל אדם של שבת בערב שבת ואומר קידוש על הכוס בערב הפסח לא מצי אכיל עד שתחשך. וכן משמע (בירושלמי) [בתוספתא שילהי פ"ב] דקאמר פסח מצה ומרור אוכלין בבה אחת ומאימתי אוכלין משתחשך ותניא נמי [ד] לקמן (דף קכ:) הפסח אינו נאכל אלא בלילה.

הגהות הב"ח א לר' יוסי גופיה אמאי אילטריך:

הגהות הגרי"ב [ד] לקמן לא מצאתי לה בזבחים מז: במשנה וצ"ל הכא והכן

תפארת שמואל

(ג) דסתם משנה דרש פירקין וכו'. ותימה אי משבינן בסתם ואח"כ מתלוקת ואי משבינן כולהו כחדא עדיפא הלא שכיל כל הני מקומות שנהגו א"כ הוי הדא משנה וכי לא עדיף תכמים מת"ק ואעפ"כ נראה שהדין עם המתבר שהרי כל הני מקום שנהגו הלכות פסוקות הן וכיילינהו רבי בהך פירקא דמקום שנהגו בע"פ בודאי ג"כ הלכה פסוקה היא: (ג) **נהגו** אין לא נהגו לא וירא'ה. ובגמ' אלו מסיק אתר וש"מ לצורך המועד אין אלא לצורך המועד לא ש"מ לכאורה נראה דה"פ במקום שנהגו הוא דיש להתיר במלאכה אבל במקום שלא נהגו לא תמצא שום היתר ואף במקום שנהגו אינו מותר אלא לצורך המועד וכו' אבל מדברי הרא"ש יראה שנפרש הסיפא ושאין מלאכה בערב פסח עד חצות במקום שנהגו בכל מלאכות מותרים אפי' שלא לצורך המועד ואף להתחיל ודוקא במקום שנהגו אבל במקום שלא נהגו אסורים כל המלאכות וכמו שמסיק לצורך המועד אין וכו' ולפ"ז אף במקום שלא נהגו שרי לצורך המועד לגמור המלאכה אבל לא לכתחלה והלשון מגומגם ואולי לא גריס לצורך המועד אלא נהגו אין וכו' וכדפירש"י וכן הוא דעת הר"ן אלא שהוא מפרש הלשון יותר מגומגם נהגו אין כלומר במקום שנהגו איסור הוא דבשינן לצורך המועד וכו' וצ"ע:

קרבן נתנאל

רצונו אם שמשיה בתו לה"ח לא די בזה כ"א צריך לעשות פרקמטיא בשבילו. ואם אינו מספיקו צריך להגהותו עוד מנכסיו. כי אם שלש אלה לא יעשה לו להחזיקו. צריך לבטל מלימודו. וכל המחזיק בשלשתן אז כאלו מדבק בשכינה: [צ] **דסתם** מתני' דרש פירקין עדיף מדברי חכמים. וקשה דהא כתב רבינו בפרק הפועלים סי' י"א דקי"ל כחכמים ולא כת"ק משום דחכמים נשנו בלשון רבים אבל ת"ק משכחת טובת דיתידים הם. וא"כ דברי רבינו סתרי אהדדי. ומה שלכאורה תירץ מ"א בסי' קפ"ח דבב"מ סמך על טעם אחר שכתב שם. ליתא. דהא באוקימתיה דר' אסי ודאיסי כתב רבינו שם כמו כן דהלכה כחכמים ובהגי שיטוי לא שייך טעם אחר וגראה מדנקט וחכ"א ביהודה כו' אחר כמה משניות. והפסיק בהפלוגתא משום דתני לה סתם מתני' מקום שנהגו גבי הלכתא פסיקתא דכל הנך מתני' מקום שנהגו להדליק ומיהך הלכתא פסיקתא ניהו כדמשני בב"ק דף ק"ב. ונהו שדייק רבינו דסתם מתני' דרש פירקין עדיף מדברי חכמים אבל במקומות אחרים קיים ליה דהלכה כחכמים. ומ"א תירץ דבב"מ שהמחלוקת החכמים בלדו קי"ל כחכמים [אך] בפרק זה אין המחלוקת שנויה בלדו רק אחר כמה משניות לכן מקרי סתם גמור ועדיף מחכמים ובפ' וגם

יש נוחלין דף קכ"ב ד"ה סתם כתבו תוס' היפך תי' מ"א כיון שאין מחלוקת בסמוך גרע טפי דהדר ביה רבי מן הסתם ע"ש. ובהכי ניחא מה שהקשה בס' מגיני שלמה בתמ' יבמות הלא קי"ל כר"א בן יעקב בכ"מ אפי' נגד סתם משנה ועי' מ"ש פ"ק דקדושין סי' ס"ב ורא"י אומר שאסור במלאכה משעה האור שהוא אורתא. ולפי' תוס' דראב"י אומר שאסור אלא לאיפרש טעמיה דראב"י לא קי"ל כוותיה. משא"כ ביבמות דף ל"ז ודף ס' מפרש טעמיה דראב"י. וזהו כלל חידוש גדול: [ק] **ויראה** דהך דשרי ר"מ לגמור במקום שלא נהגו. דהא דקתני ברישא כל מלאכה שהיא לצורך המועד גומרה בי"ד קאי אמקום שלא נהגו. ואיתא דהך דשרי ר"מ לגמור במקום שלא נהגו היינו עד חצות דוקא דאין לך צורך המועד יותר מלספר אחר חצות. ב"ח. ולי קאי כשאינו לצורך המועד: [ר] **ובשם** הר"י ז"ל כתבו דכל היום שרי. וקשה לפי' ר"י מאי אריא במקום שנהגו שלא לעשות אפי' במקום שנהגו לעשות נמי שייך הך דינא. שיכול לגומרה אפי' אחר חצות. ב"ח. ולי לק"מ דהא ברישא סתמא קתני. ואיירי בין במקום שנהגו ובין במקום שלא נהגו דתרווייהו בהך דינא שוין: [ש] **ת"ר** הזבל שבחצר מסלקין אותו לצדדין. הדרן עלך פרק מקום שנהגו

רבא הא והא בחוש"מ דלאו דוקא ה"ה דה"מ לאוקמיה הא והא בי"ד. אלא דאשמעינן כח דהיתרא דאם חצר נעשה כרפת אפי' בחוה"מ מפנין לאשפה: מכאן ראיה דלא כמ"א בסי' תל"ד בגליל שבועות

פרק י [א] **בירושלמי** פרק זה הלכה ז' ועיין פרק אלו עוברין סי' ז' מ"ש מזה: [ב] **אע"ג** דבשבתות וי"ט יכול להוסיף מחול על הקודש ולאכול קודם שתחשך. מכאן ראיה דלא כמ"א בסי' תל"ד בגליל שבועות אין מקדשין על היין עד ל"ה דכתיב תמימות תהייינה. והקשיתי לשאול לפ"ז מאי איריא ערבי פסחים אפי' ערבי שבתות נמי דאם בע"ש וי"ט אסור לאכול מן המנחה ולמעלה כדי שיכנס לשבת כשהוא תאב. אבל קודם למנחה מותר לאכול דזה הוי כשיעור עיכול אע"ג שזמן אכילת שבת וי"ט הוא מבעוד יום. ומינה בע"פ שאסור לאכול עד שתחשך הא"א שמותר לאכול מן המנחה ולמעלה. וא"כ ודאי צריכה רבה דלריך לאשמעינן ערבי פסחים. ואפי' להפוסקים דביו"ט של עצרת נמי אסור לאכול עד שתחשך. אף לדידהו קשה קושייתם תוס' אמאי לא משני דתנא בפסח קאי. ומה שתי' תוס' דמשום פסח לא הוי מנינ ערבי שבתות. אמנם לפי מ"ש לא יוכל לאתני ערבי שבתות וצ"ע: [ג] **ולאכול** קודם שתחשך: [ד] **פירוש** סמוך למנחה. מדברי רי"ף עד הלכה כר' יוסי: [ה] **אמאי** נקט מקמי תשע שעות. והר"ן הלין בעדו משום דאף ערבי פסחים בכלל י"ט נקטה הכי. ורבינו ס"ל לדוחק דלא תני בהו עד שתחשך: [ו] **מכלל** דלא ס"ל כוותיה בהתחלה. והא דקאמר ה"ג דאפי' ר' יוסי לא קאמר. ה"פ דלא קי"ל כר"י אלא להפסקה אבל לא להתחיל. וכ"כ תוס'. דהא בברייתא דמייתי עלה תני ערב יו"ט ומתעה ערב פסח. ולפ"ז כ"ל להביא ראיה אחרת דאין הלכה כר"י בהתחלה מדפסק ר"י הלכה כר' יוסי בע"ש להפסקה. וקשה אמאי צריך למפסק הא בלאו הכי קי"ל ר"י ור' יוסי הלכה כר' יוסי. אלא לאורויי דוקא בהפסקה קי"ל ולמעוטי בהתחלה לא קי"ל כר' יוסי: [ז] **והא** ליתא דא"כ תקשי לך לר"י גופא אמאי אילטריך לאשמעינן דאין מפסיקין כו'. ואין בזה הטגה לה"ר יעקב דאהו מפרש הא דר' יוסי דתני אין מפסיקין אפי' בערב פסח דאין מתחילין כמ"ש הר"ר יחיאל בתוס' ד"ה מכלל דפליגי: [ח] **וא"ת** כיון דחזינן דר"י בר חגינא ור' יוחנן כו' היכי שבקינהו רב אלפס ופסק כשמואל. ויש ליישב דאזיל הרי"ף לשיטתו בפ' חבית סי' ד' ובפ' הדר סי' כ' דאין הלכה כר"י לגבי תרווייהו רב ושמואל. ומש"ה לענין פורס מפה רב נמי כשמואל ס"ל דאמר שבת קבעה נפשיה ואין הלכה כר"י במקום רבים. אלא שרבינו אזיל לשיטתיה בפ' כירה סי' ד'. ובפ' פסח מה בהמה פסק כר"י לגבי תרווייהו. ומש"ה מחמיה על פסק הרי"ף. ובזה ניחא שבשמוך מיישב רבינו פסק הרי"ף. ומרשתיה דברי הרי"ף לא יוכל להרן הכי. כי ודאי להרי"ף לשיטתיה לק"מ. אלא שרבינו רלה לקייס פסק הרי"ף לשיטתיה: [ט] **ורבי** יוחנן ור"י בר חגינא בהתחלה איירי ולא בהפסקה. יש חימה היאך אסיק אדעתיה דר' יוחנן בהתחלה איירי. מדקאמר הלכה כר' יהודה בע"פ ש"מ דפליג ר' יוסי בערב פסח

קצו א כדי שתפסוק בטהרה. בין השמשות: **ב** רק שחרית כו'. היינו מיום ב' מראייתה והילך כדלקמן ס"ב: **ג** מאחר דהקהל כבר עשו כו'. אע"פ שעדיין היא לא התפללה ערבית. ת"ה שם: **ד** אפילו עשו הקהל שבת. כי הכיא תוספת לא שייך לענין כדה וגריך כ"ד שעות וכן איתא בפרק נערה (דף מ"ז ע"א) בתוספות ד"ה דמסר לה בשבתות ויום טוב וכן יש ראיה מספירת עומר דלא חשבינן לילה אפילו בע"ם דתוספת שבת לאורייתא וכן מאכיל' מצה ופסח וסוכה עכ"ל הגור בשם מהרי"ל משמע מדבריו ומכל הלין ראיות דאע"פ שהתפללה היא ג"כ ועשתה שבת מותר (וכן דעת אחד מהגדולים בתשובה שהביא הת"ה שם דאפילו התפללה היא ערבית מותר עי"ש בת"ה) ולפי זה מה שכ' הרב דאפי' עשו הקהל שבת ה"ק אפילו עשו הקהל גם כן שבת וגם היא ואגלון אמ"ו ז"ל לא כתב כן בתשובה אלא כתב דלהרב אם התפללה היא ערבית אין להקל אפי' דיעבד כדלקמן ס"ס סע"ה וע"ש (וכ"ל דעת מהרש"ל בתשובה סימן ע"ב שהבאתי לקמן ס"ק י"ט) ש"מ מבואר מהגור שהבאתי דאף להמקילים היינו עד כ"ד שעות וא"כ כשהיום גדול כ"כ חשבינן יום ולילה שוין. אבל בתר הכי לכ"ע אסור: **ה** ומקצת נשים כו' תוך ימי ספירתה כו'. כתב הב"ח מנשמע מדבריו דוקא תוך ימי ספירתה אבל בתחילת ספירתה אם ראתה דם אחר ברכו אע"פ שעוד היום גדול איה מפסקת בטהרה היום אלא אף בתחלת ספירתה מפסקת בטהרה אפילו אם ראתה דם סמוך לערב כו' ולפענד"ל דגם להרב אפי' אם ראתה דם סמוך לערב מפסקת(אחר)[קודם]ברכו בתחילת ספירתה וה"ק אפי' פסקה קודם ברכו לא אמרינן כיון דפסקה קודם ברכו לדידה לילה אלא אם נתקלקלה אח"כ מפסקת אפילו לאחר ברכו והיינו שכתב הרב ובדיעבד אין להם דם עד סמוך לערב פשיטא דאין דיעבד גדול מזה ומתחלת להפסיק אחר ברכו ומה שכתב ונוהגים לכתחלה ליזהר היינו היכא דאפשר כגון שאינה רואה דם קודם ברכו וק"ל: **ו** רק יום א'. ומעיינה פתוח וכתוב בספר מעדני מלך דף ס' ע"א וז"ל וא"ת ולדידן מאי כ"מ הא אפילו אמה שרואה כתם נוהגין שריכה להמתין ה' ימים עם שראתה בו ואחר כך תפסוק ותספור ז' נקיים (כדלקמן סי"א) וכ"ל דכ"מ להיכא דחזרה וראתה בתוך ימי הספירה רק יום א' בימי הספירה לא מהני בדיקת שחרית אפילו אפילו אם הרשב"א וב"י אף לפי דברי (הרא"ש)[הרא"ם][ה] **ג** ולעולם ילמד אדם (להחמיר לכתחלה) בתוך ביתו שתהא בודקת ביום הפסק טהרתה במוך דחוק **ד** ושיהא שם כל בין השמשות שזו הבדיקה מוציאה מידי כל ספק (רשב"א בתה"ק):

הגה יש אם התפללו הקהל ערבית ועוד היום גדול איה יכולה לבדוק(אז)[אז] ללבוש לבנים ולהתחיל ולמנות מיום המחרת המחרת **ב** מאחר (ב) [ב] דהקהל כבר עשו אותו ליל (ת"ה) [ו] וי"א דמותר **ד** [ג] אפי' עשו הקהל (ג) (א) שבת (אגור בשם מהרי"ל) (א) ומוהגין לכתחלה ליזהר ובדיעבד אין להוש **ה** ומקצת נשים נוהגות שאם פסקה קודם ברכו וחזרה לראות כתם אז דם [ד] תוך ימי ספירתה אפילו לאחר ברכו אם מתקלקלה כמוך (ד) לערב וחושבים דבר זה לדיעבד ואין למחות בידם כי כן קבלו מאיזה חכם שהורה להן והוא מנהג ותיקון:

ב [ז] **ה** ראתה יום אחד בלבד ופסקה בו ביום צריכה לבדוק עצמה במוך דחוק ושיהא שם כל בין השמשות:

הגה [ח] ובדיעבד אם בדקה עצמה [ט] סמוך לבין השמשות ומצאה עצמה טהורה אע"פ שלא היה המוך אצלה כל בין השמשות סגי (עור בשם הרשב"א וה"ה בשם רמב"ן וב"י להרמב"ם וכ"מ בשם"ם) אבל בדיקת (ב) שחרית לא מהני (ב)*) הואיל ולא ראתה **ו** [ה] רק יום (ה) אחד (°) (רשב"א ורמב"ן בשם י"א וכ"ל רמב"ם פ"ו מהא"ב ובפי' משנה סוף פ"ד ובדעתורה שם):

ג [י] **ו** ביום שפסקה מלראות ובודקת עצמה כאמור תלבש חלוק (ג) הבדוק לה שאין

ראתה דם סמוך לערב כו' ולפענד"ל דגם להרב אפי' אם ראתה דם סמוך לערב מפסקת(אחר)[קודם]ברכו בתחילת ספירתה וה"ק אפי' פסקה קודם ברכו לא אמרינן כיון דפסקה קודם ברכו לדידה לילה אלא אם נתקלקלה אח"כ מפסקת אפילו לאחר ברכו והיינו שכתב הרב ובדיעבד אין להם דם עד סמוך לערב פשיטא דאין דיעבד גדול מזה ומתחלת להפסיק אחר ברכו ומה שכתב ונוהגים לכתחלה ליזהר היינו היכא דאפשר כגון שאינה רואה דם קודם ברכו וק"ל: **ו** רק יום א'. ומעיינה פתוח וכתוב בספר מעדני מלך דף ס' ע"א וז"ל וא"ת ולדידן מאי כ"מ הא אפילו אמה שרואה כתם נוהגין שריכה להמתין ה' ימים עם שראתה בו ואחר כך תפסוק ותספור ז' נקיים (כדלקמן סי"א) וכ"ל דכ"מ להיכא דחזרה וראתה בתוך ימי הספירה רק יום א' בימי הספירה לא מהני בדיקת שחרית אפילו אפילו

ביאור הגר"א

קצו [א] שבעת כו'. עתוס' ל"ג א' ד"ה ואיהו כו': [ב] וכך משפטה אם כו'. ר"ל לאפוקי יום א' כמ"ש בס"ב: [ג] בודקת כו'. שם בגמ' ס"ט א' ועתוס' שם ד"ה והכא כו': [ד] ובדיקה זו כו'. להחמיר לכתחלה כר' יהודה במתני'. שם ס"ח א' ח"ש בהג"ה וכן כו' ובדיעבד כו' דקי"ל כרבנן: [ה] ולעולם כו' ושיהא כו'. ת"ה. וכמש"ש בגמ' תניא א"ל לר"י אלמלי כו' וכמש"ש ג"ג (ח') ואמינא להו אנא אלמלי כו' וא"ל כי קאמרינן כו' וזה א"א אלא כה"ג במוך דחוק כו': [ו] וי"א דמותר כו'. עתוס' דכתובות ס"ז א' ד"ה דמסר כו' ובפסחים צ"ט ב' ד"ה עד כו' ובברכות כ"ז ב' איבעיא להו אומר קדושה כו' אומר הבדלה כו' מכלל דלשאר דברים דלא שייך לשבת ודאי לאו לילה הוא: [ז] ראתה יום כו' אבל כו'. כחכמים דמתני'. הרמב"ם ויש שפסקו כברייתא ועבת"ה ומ"מ כ' שיש להחמיר: [ח] ובדיעבד כו'. דל"פ במתני' אלא בשבדקה בשחרית ובה"ש לא הפרישה אבל בבה"ש ל"פ וכמש"ש אלמלי כו' אלמא ד"י לא איירי כה"ג ואהא קאמרי חכמים בשני ועב"י. וצ"ע דא"כ ליתרו רבנן לנפשייהו בראשון וכ"ד הרמב"ן דוקא במוך דחוק כל בה"ש רק מתוס' שם ד"ה אמרו כו' נראה שא"צ שכ' וי"ל דלנפשיה כו' ומיהו דעת הרמב"ם נראה כסברא ראשונה שסתם וכתב רבדיקת יום ראשון לא מהני ועב"י: [ט] סמוך לבה"ש. דבה"ש עצמו. ספק לילה הוא ב"י: [י] ביום כו' ומנהג כו'. וז"ש בפ"ק דשבת (י"ג ב') בימי ליבוניך כו':

באר היטב

קצו (א) בטהרה. בין השמשות ובדיעבד אפי' אם לא בדקה עצמה רק שחרית כו' היינו מיום ב' מראייתה והילך כדלקמן ס"ב. ש"ך: (ב) דהקהל. אפי' אם היא עדיין לא התפללה ערבית: (ג) שבת. כ' הש"ך דמדברי מהרי"ל משמע דאע"פ שהתפללה היא ג"כ ועשתה שבת מותר אבל הגאון אמ"ו ז"ל כתב דלהרב אם היא התפללה ערבית אין להקל אפילו דיעבד וכ"ל דעת מהרש"ל בתשובה (ומהאגור שהבאתי מוכח דאף להמקילין היינו עד כ"ד שעות וא"כ כשהיום גדול כ"כ חשבינן יום ולילה שוין. אבל בתר הכי לכ"ע אסור) עכ"ל (וע"ז כתב בשם רש"ל כיון שנשים שלנו מתחילין למנות מיום ו' פשיטא שיכולה למנות אפילו אחר תפלת ערבית ע"ש): (ד) לערב. כתב הש"ך ל"ל לדעת הרב אפילו אם ראתה דם סמוך לערב מפסקת קודם ברכו בתחלת ספירתה ואם היא רואה דם עד סמוך לערב פשיטא דאין דיעבד גדול מזה ומתחלת להפסיק אחר ברכו ומ"ש ונוהגים לכתחלה ליזהר היינו היכא דאפשר כגון שאינה רואה דם קודם ברכו עכ"ל: (ה) אחד. ומעיינה פתוח וכתב הש"ך וכ"ל דכ"מ לדידן להיכא דחזרה וראתה בתוך ימי הספירה דכיון שלא ראתה רק יום א' בימי הספירה לא מהני בדיקת שחרית אפילו בדיעבד אבל אם ראתה רק כתם אפשר

תורת השלמים

הבית יוסף חזיל לשיטתו שכתב על תשובת הרמב"ן שבסימן קכ"ז וז"ל אף דמשמע בדבריו דאם החולי מסוכן ואין שם רופאים אחרים דשרי משום פקוח נפש אלא דאיכא למימר דלטעמיה חזיל דסבר דגיעת נדה איה אסורה אלא מדרבנן אבל להרמב"ם דגיעת ערוה אסורה מן התורה הכא אע"פ שיש בו פקוח נפש אפשר דאסור משום אבזרא דג"ע וג"ע עכ"ל הב"י והש"ך השיג על הב"י בזה וכתב וז"ל ואין נראה דודאי אף להרמב"ם איכא איסור דאורייתא אלא כשעושה כן דרך תאוה וחבת ביאה משא"כ הכא וכן המנהג פשוט שרופאים ישראלים ממשמשים הדפק של אשה אפי' א"א או עובדת כוכבים אף שיש רופאים עובדי כוכבים אלא הדבר פשוט כמ"ש עכ"ל ואין דבריו מוכרחים דמ"מ כיון דלהרמב"ם אסור מדאורייתא כל שנהנה מגיעתה בקירוב בשר א"כ אפשר דאסור למשש לה הדפק דקרוב הדבר לבוא לידי איסור דאורייתא וכן משמע בתשובת הרמב"ן עצמו שם דלמאן דאמר דכל קריבה אסור דאורייתא (והוא כדעת הרמב"ם) יש להחמיר בזה גם מ"ש הש"ך וכן המנהג פשוט וכו' אין זו ראיה כלל דיותר יש לחוש בנשמתו נדה שלבו גם מבאשה אחרת וכמ"ש בתשובת הרשב"א סימן אלף קפ"ח ובהג"ה בש"ע בא"ה סימן כ"א והרב שהכריע שלא כדעת הב"י סומך עצמו על הגהת ש"ך והגהת מיימוני דמתיר וכמ"ש בד"מ ע"ש:

קצו [א] שהזובה סופרת. ובזמן הזה כולם כזבה שאינה חכמים אפילו

בנסת הגדולה

שם רופאים אחרים מותר לדעת הרב ז"ל הכא נמי במקום דם כל שאין שם בקיאים כמוהו מותר אז דילמא רופא לחוד ומקיז דם לחוד ואע"פ שברופא מפלגינן בין רופא בקי לרופא שאינו בקי במקיז דם לא מפלגינן בין מקיז דם בקי למקיז דם שאינו בקי ומסתברא דבמקיז דם אין לחלק בין בקי לשאינו בקי דאין קפידא בין בקי לבקי יותר ומיהו אם יש לחוש שלאיותו בלתי בקי יעשה לה היזק ובעלה הוא מקיז דם בקי שאין לחוש לכך בהא ודאי דמי לדין רפואה: עוד כתב הרדב"ז בח"א סימן ד' לענין

דגול מרבבה

(סימן קצ"ו בט"ז ס"ק א') רש"ל בתשובה סימן פ"ב כתב דכיון שנשים שלנו וכו'. כבודו של הט"ז במקומו עומד ולכאן שגגה היא בידו שהעתיק לדברי מהרש"ל דמהרש"ל שם מיירי שהראיה שראתה היתה אחר תפלת ערבית ועוד היה יום ולענין אימת תלבש לבנים אם יום חמישי לראייתה שהוא עדיין יום או יום חמישי מיום המחרת כיון שהתפללה ערבית בזה שפיר כתב מהרש"ל דכיון דנשים שלנו מתחילין מיום ו' יש להקל אבל כאן דמיירי בבדיקה של הפסקת הזיב אין שום הפרש בין נשים שלנו לנשים שמתחילין מיום חמישי שאם הוא אחר תפלת ערבית עדיין יום הוא המחרת כיון שהתפללה ערבית בזה שפיר כתב מהרש"ל דכיון דנשים שלנו מתחילין מיום ו' יש להקל אבל כאן דמיירי בבדיקה של הפסקת הזיב אין הפרש לנשים שלנו אם אחר תפלת ערבית לילה אין יום המחרת עולה למספר שבעה נקיים ע"ש הדברים האלה נאמרו ונשנו בספרו תשובת נודע ביהודה תניינא סי' קל"א ע"ש: (ב) שחרית. עי' בדגול מרבבה שכתב דלאו דוקא בדיקת שחרית אלא כל שהיתה קודם מנחה קטנה לא מהני ביום הראשון ע"ש: (ג) הבדוק לה. עי' בתשובת משיל צדקה סי' ס"ג שכתב בתשה שמצאה כתם בימי ליבונה ולערב הפסיקה בטהרה מחדש ולבשה שנית לבנים ואמרו לה חברותיה ביום המחרת שגם על הכתם צריכה להמתין מחדש ה' ימים וחזרה ולבשה כתונת שלה הנכתם בכמה כתמים אך היתה חגורה מלמעלה סינר לבן ונקי מלבושה של אתמול ואחר ב' ימים נודע לה שא"צ להמתין מחדש ה' ימים ושאלה אם היא רשאי למנות שבעה נקיים מפסיקת טהרתה הראשון כי אומרת שהיא מכרת הכתמים שבחלוקה שהם מימי טומאתה הראשון ולהוכיח מילין אמרה שהסינר נקי עדיין ואילו נכתם מחדש היה נמצא על הסינר. והנה השאלה הזאת מתחלק לכמה פנים. הא' אם היא רשאי למנות ימים הראשונים אשר נפלו מתחלה לדעתה. הב' אף אם נחשב אותם לטהורים אם לבשה בגדים מלוכלכים אם נאמר שהכתמים ההם הנה מימי נדתה. הג' אף אם אין תולין בכך אם נאמין לה מה שהיא אומרת שמכרת אותן בע"ע וגם מה יוסיף לה מה שהסינר התחתון נקי והעשה לענין הפסק א' מאחר שהחזיקה עצמה בטמאה אין לה לספור אותן הימים ומעתה אין ג"מ בספיקות האחרונים אך אם לא הוחזקה עצמה בטמאה עלו לה אותן ב' ימים כיון שמכרת הכתמים בע"ע שהם מימי נדתה ואף אם אין לה בהם ע"ע ג"כ עלו לה מחמת ההוכחה דעל הסינר בעי לה לחשבותי. אבל אם אין הוכחה זו. וגם אין לה בהם ע"ע אין תולין שהם

באר הגולה

א בריתא דרבי מאיר נדה דף ל"ג ע"א ד"א יום שפוסקת בו וכו' ואע"ג דדמי ליה שם בגמרא כתב הרא"ש דדיתוא בעלמא והכי איתא שם דף ס"ע ע"א: ב טור וש"ע והרא"ש בפסקיו בפ"י דנדה: ג לשון הרשב"א בת"ה הקצר: ד גם הטור כ"כ בשם אביו הרא"ש: ה לשון הרשב"א שם בת"ה וכ"כ הטור בשם אביו וכשברת ר' בבריתא שם דף ס"ח ע"ב כיון דפסק פסק: (°) פירוש הואיל ומעיינה פתוח עדיין: ו טור בשם אביו

בנסת הגדולה

שם רופאים אחרים מותר לדעת הרב ז"ל הכא נמי במקום דם כל שאין שם בקיאים כמוהו מותר אז דילמא רופא לחוד ומקיז דם לחוד ואע"פ שברופא מפלגינן בין רופא בקי לרופא שאינו בקי במקיז דם לא מפלגינן בין מקיז דם בקי למקיז דם שאינו בקי ומסתברא דבמקיז דם אין לחלק בין בקי לשאינו בקי דאין קפידא בין בקי לבקי יותר ומיהו אם יש לחוש שלאיותו בלתי בקי יעשה לה היזק ובעלה הוא מקיז דם בקי שאין לחוש לכך בהא ודאי דמי לדין רפואה: עוד כתב הרדב"ז בח"א סימן ד' לענין

דגול מרבבה

(סימן קצ"ו בט"ז ס"ק א') רש"ל בתשובה סימן פ"ב כתב דכיון שנשים שלנו וכו'. כבודו של הט"ז במקומו עומד ולכאן שגגה היא בידו שהעתיק לדברי מהרש"ל דמהרש"ל שם מיירי שהראיה שראתה היתה אחר תפלת ערבית ועוד היה יום ולענין אימת תלבש לבנים אם יום חמישי לראייתה שהוא עדיין יום או יום חמישי מיום המחרת כיון שהתפללה ערבית בזה שפיר כתב מהרש"ל דכיון דנשים שלנו מתחילין מיום ו' יש להקל אבל כאן דמיירי בבדיקה של הפסקת הזיב אין הפרש לנשים שלנו לנשים שמתחילין מיום חמישי שאם הוא אחר תפלת ערבית עדיין יום הוא המחרת עולה למספר שבעה נקיים ולכן נלע"ד שאין להחמיר בזה כלל אפילו לכתחלה ועוד לדברי הש"ך בסוף ז' נקיים ביום השביעי כשהיום קצר תהיה אסורה לבעול עד כמה שעות בלילה וימתן שאותן שעות שייכים להיום ואתמהה ולכן נלע"ד שאף הש"ך לא החמיר אלא כשהתפללה היא הקהל ערבית ג"כ וקיבלו שבת וגם בזה נלע"ד להקל בדיעבד וכ"ד שעות שהזכיר האגור היינו שעות זמניות וכוונתו עד סוף היום: (סעיף ב' בהג"ה) הואיל ולא ראתה רק יום אחד וכו'. נלע"ד דלאו דוקא בדיקת שחרית אלא

בית לחם יהודה

(סימן קצ"ו סעיף א' בהג"ה) אפילו עשו הקהל שבת כו'. כתב הש"ך ואפילו אם התפללה גם היא ערבית וכ"כ מהרש"ל

עצי לבונה

(סימן קצ"ו סעיף א' בהג"ה) אפילו עשו הקהל שבת. עש"ך סק"ד מ"ש דאף להמקילים היינו עד כ"ד שעות וכו'. משמע דר"ל אם היום גדול אז לאחר ו' שעות אחר חצות הוי לילה. דאז כלו כ"ד שעות של יום שעבר וזש"כ אבל בתר הכי לכ"ע אסור היינו אחר ו' שעות הנ"ל אך האחרונים חלקו עליו ועי' בפליתי וכמ"י